

Regeringen och rättsskandalen

En framstående jurist, lagman Sven Nyström, påpekade i går i Dagens Nyheter att högsta domstolens vägran att ta upp Haijbymålet leder till definitivt undertryckande av viktiga moment i utredningen. Vittnesförhör med förre överståthållaren Nothin och vissa andra ämbetsmän som spelat en framträdande roll i affären kommer nu icke i fråga. Under sådana förhållanden vore det alldeles särskilt önskvärt att regeringen äntligen tog bort hemligstämpeln på den utredning som för ett år sedan presterades av justitiekanslern och nuvarande justitierådet Tammelin. Någon anledning att hoppas att regeringen skall frångå sin mörklägningspolitik finns emellertid inte. Senast försvarades denna av justitieminister Zetterberg i interpellationssvaret den 15 maj; hr Zetterberg bidrog rent av till att mörklägga även skälen för regeringens uppträdande genom att helt förbigå det motiv för hemlighetsmakeriet — fruktan för affärens uppmärksammande i utlandet — som förra våren framställdes som det avgörande.

Regeringsorganet Morgon-Tidningen fortsätter med en iver som eljest blott återfinnes i hovorganet Svenska Dagbladet att försvara sekretessen och angripa dem som kritiserat det skedda. I pingstdagens ledare, en av de mera obehagliga som publicerats i denna sak, framställs författaren Vilhelm Moberg som skrytsam och lögnaktig; den överträdelse han gjort sig skyldig till för att få papperen på bordet likställes till och med de övergrepp och misstag från myndigheters sida som det för Moberg gällt att söka blottlägga och beivra. Då Dagens Nyheter framhåller att Moberg gjort sig mera förtjänt av svensk rätt och rättskänsla än Zetterberg tvekar Morgon-Tidningen mellan två förklaringar: att vi skulle vilja hjälpa folkpartiet mot regeringen eller att vi skulle vilja hjälpa Bonniers förlag, som gett ut Mobergs bok. Det är en oroadt sinnesförfattning ur vilken dylika nödrop utgår. Man är tydligen ur stånd att föreställa sig hederliga motiv. Eller också har rädslan för tillfället helt dövat moralen.

Regeringen är oskyldig, skriver tidningen; varken "regeringen eller socialdemokratin skulle kunna göras ansvarig för ålderdomssymtom hos monarken". Nej, förvisso inte. För vad som skett innan Haijbyaffären blev

en offentlig skandal är regeringen inte ansvarig, och ingen har påstått att den skulle vara det. De ansvariga är den avlidne monarken, hovet och en rad höga ämbetsmän utanför hovet, främst förre överståthållaren och den ännu i tjänst kvarstående kriminalchefen i Stockholm. Men regeringens ansvar är likafullt stort: sedan skandalen kommit har den gjort saker som inte borde göras, underlåtit att handla då man borde ha handlat, och den har därigenom förvärrat det onda. Regeringen har inte blott mörkläggt den i stort sett klarläggande utredning som förelåg för ett år sedan, den har också underlåtit att ingripa till rättelse då så kunnat ske; i stället för att inskrida mot de felände har den visat sig angelägen att skydda dem. Då förre överståthållaren Nothin i vintras begärde redovisning för de anmärkningar som riktats mot honom svarade regeringen genom justitieministern med att betyga hr Nothin sitt förtroende. Och dock hade hr Nothin — och det visste regeringen — gjort sig skyldig till olämpliga och sannolikt olagliga handlingar: han hade medverkat till Haijby's intagande på och utsläppande från sinnessjukhus, han hade hjälpt Haijby i fråga om vissa tillstånd, och han hade mottagit och förvarat ett av Haijby skrivet intyg om dennes förhållande till den förre konungen, ett intyg som dåvarande överståthållaren visste vara falskt.

Under interpellationsdebatten kring justitieministerns svar förekom episoder som särskilt tydligt visar hur överslätande regeringens hållning varit. På interpellanten hr Svenssons i Ljungskile fråga om justitieministern ansåg ytterligare garantier mot påtryckningar inom förvaltningen behövligen svarade hr Zetterberg att svenska ämbetsmän inte var kända för servilitet. Då hr Ohlin påpekade att detta svar gick förbi frågan upprepade hr Zetterberg endast sitt tidigare påstående. Att på frågan, om garantier mot påtryckningar behövs, endast svara att påtryckningar sällan lyckas, är uppenbarligen lika snedvänt som att på en fråga om det behövs högre straff för mord svara att de flesta människor inte är mördare — men en sådan bevisföring tillåter sig landets justitieminister. Hr Svensson framhöll i debattens mest klarläggande anförande att den svenska författningen ger möjlighet åt regeringen att göra personliga omplaceringar —

denna antydning om att man åtminstone borde försöka förflytta de mest felände från de befattningar där de felat blev över huvud inte besvarad.

I huvudsak är det emellertid två grepp som de överskylande och mörkläggande använt i denna affär. Det ena består i att framhäva och utbreda sig över Haijby's tarvlighet och brotts-

lighet, som om det vore behövt att överösa denne person med fula tillmälen — detta grepp har emellertid den verkan att många naiva och likgiltiga anser det likgiltigt hur man gått fram i saken, enligt det enkla och otäcka resonemanget att en lymmel alltid förtjänar vad han får. Det andra greppet består i att i största allmänhet tala om vår lagstiftnings och vår rättsskipnings

förträfflighet. Dylika uttalanden, vilkas riktighet i och för sig ingen vettig människa förnekar, blir i praktiken en metod att komma ifrån vad det verkligen gäller, nämligen att en rad höga hovfunktionärer och ämbetsmän i bestämda fall låtit förläsa sig till lagstridiga, gemena och farliga åtgärder genom att lojaliteten sjunkit ned till servilitet och o begränsad tjänstaktighet.